

The article is about the didactical requirement to organization and methodical maintenance of effective independent work on the Ukrainian language during formation of the professional communicative competence of the students of technical specialties.

Keywords: the students of technical specialties, independent work, professional communicative competence, organization and methodical maintenance, communicative preparation.

Віра Просалова

УДК 37.022:821

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ ЛІТЕРАТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У статті обґрунтовано необхідність застосування інтерактивних технологій у практиці викладання літератури української діаспори у вищій школі, запропоновано використання таких технологій, як робота в малих групах, «мозковий штурм», «акваріум», ток-шоу та інших. Акцентовано результативність застосування цих форм роботи для формування у студентів-філологів професійних умінь і навичок.

Ключові слова: інтерактивна технологія, література діаспори, «мозковий штурм», ток-шоу.

«Скажи мені – і я забуду;
покажи мені – і я запам'ятаю;
дай зробити – і я зрозумію»
(з китайської мудрості)

Практика викладання української літератури у вищій школі зумовлює необхідність застосування інтерактивних технологій для формування у студентів-філологів умінь обґрунтовувати власну думку, толерантно і зважено дискутувати, розвивати свої творчі здібності, привчає їх нестандартно мислити, застосовувати новітні технології у педагогічній діяльності, самостійно вирішувати складні питання навчально-виховного процесу. Одних лише знань про інтерактивні технології майбутнім учителям недостатньо, тому на практичних заняттях з основних курсів і спецсеминарів з української літератури необхідно практикувати різні форми взаємодії студентів для спільного вирішення складних питань, адже самі учасники інтерактивних занять зможуть їх реалізувати в майбутній освітній

діяльності швидше і якісніше, ніж озброєні однією лише теорією вчителі.

Мета цієї статті – з урахуванням напрацювань зарубіжних (А. Авдюкова, Б. Бадмасв, Ю. Гавронська, П. Гаджиева, Л. Гейхман, В. Беспалько, Д. Кавтарадзе, М. Кларін, Л. Куликова, І. Куришева, Д. Махотін, Т. Ріхтер, Г. Селевко, С. Ступіна) і вітчизняних (В. Гузєв, А. Гін, О. Пометун, Т. Ремех, Л. Пироженко, О. Саган, О. Стребна, А. Фасоля) вчених визначити сфери застосування інтерактивних технологій у практиці викладання літератури української діаспори у вищій школі, з'ясувати, чи поліпшується результативність навчання від активної співпраці студентів у академічній групі, які інтерактивні технології найбільш доцільні для глибшого засвоєння курсу, вироблення у студентів необхідних умінь і навичок для проведення аналогічних занять у загальноосвітній школі. Своїм завданням не ставимо розробку нової класифікації інтерактивних технологій у зв'язку з відсутністю термінологічної єдності, частковим характером їх застосування на заняттях із літератури української діаспори, а також тим, що ці технології невинно розвиваються і у процесі широкого використання зазнають змін. Крім того, необхідно враховувати, що вчителі-практики вносять чимало нових пропозицій, що потребують сьогодня узагальнення.

Зосереджуємо увагу на вивченні літератури української діаспори з кількох причин:

- це цілий масив текстів, значною мірою мало доступних читачеві, вдячне поле для пошуку, самостійних спостережень, набагато повнішої, ніж досі, каталогізації літературних артефактів;
- це невід'ємна складова українського літературного процесу, що виконувала компенсаторну роль в умовах панування тоталітарного режиму в Україні;
- недостатньо досліджена колія літературного розвитку, представлена творами, що потребують встановлення аутентичного авторства;
- приклад художньої реалізації митців у поліетнічних умовах.

Актуальність цієї статті зумовлюється тим, що література української діаспори до сьогодні вражає кількістю імен, розмаїттям творчих індивідуальностей, ідейно-естетичних пошуків, потребує від студентів додаткових зусиль для засвоєння та інтерпретації літературних фактів. Відірвані від рідних місць соціально-політичними катаклізмами, на які таким щедрим виявилось ХХ століття – зі світовими війнами, глобальними катастрофами, українські

письменники змогли реалізувати свій творчий потенціал в іонаціональних умовах, створити справді непересічні художні цінності. Згадаймо, наприклад, сценічний успіх драм Володимира Винниченка, що витримували не один сезон у престижних театрах Європи, чи визнання, яке прийшло до письменника як до автора роману «Нова заповідь» із важливою для того часу ідеєю мирного співіснування держав із різним суспільним ладом в умовах гострої ідеологічної конфронтації.

Літературу еміграції необхідно розглядати у зв'язку з історичними і соціокультурними процесами, що позначилися як на життєвих долях авторів, так і на тональності, пафосі, ідейному змісті, жанрово-стильовій палітрі їхніх творів. Для багатьох письменників вимушена еміграція обернулася особистою драмою, що підтверджують вірші-зізнання Олександра Олеся, Спиридона Черкасенка, Євгена Маланюка та інших авторів: «Чужина – могила, чужина – труна, / Пустеля безплідна, холодна, нудна» (О. Олесь); «О принесіть як не надію, / То крихту рідної землі: / Я притулю до уст її / Так застигну, так зомлію» (О. Олесь); «Так. Без Тебе повільна, нестямна загибель, / Батьківщину моя, Батьківщину німа!» (Є. Маланюк).

Для національної культури, як переконують у цьому твори Володимира Винниченка, Євгена Маланюка, Івана Багряного, Уласа Самчука, Юрія Липи, Тодося Осьмачки, Докії Гуменної та інших письменників, еміграція виявилася досить продуктивною, адже ці автори збагатили українську літературу новими творчими надбаннями, ідейно-естетичними цінностями, художніми знахідками. Творчість емігрантів цікава не лише рефлексіями з приводу самого факту еміграції, що багатьом здавалася тимчасовою, хоча (за незначними хіба що винятками) перетворилася в довічну, а й іншим баченням подій в Україні, незаангажованістю творчого мислення. Літератори – Іван Багряний у творах «Тигролови», «Сад Гетсиманський», «Людина біжить над прірвою», Юрій Клен у поемі «Попіл імперій», Тодось Осьмачка в повісті «Ротонда душоубців» – не лише зображували антигуманний характер тоталітарної системи, а й зміни, які відбувалися з людьми під впливом репресивних акцій.

Українські письменники діаспори гідно протистояли імітаційним тенденціям у радянській літературі, продовжували обірвані лінії розвитку. Юрій Шерех на основі зіставлення літературно-мистецького життя в діаспорі та Україні прийшов до висновку: «А насправді є в сучасні два малі ми – одне на Україні, друге поза нею. Статистично ці два малі ми – одне на Україні, друге поза

нею. Статистично ці два ми, скажімо, ми 1 і ми 2, не співмірні, це слон і цуцик, але в сенсі культурних вартостей ця нерівність меншає. Позаукраїнські-бо українці мали більший відсоток інтелігенції і вільного таланту і створили більшу на одиницю людності суму культурних вартостей» [Ю. Шевельов 2008 : 63].

Художня діяльність на чужині не загрожувала життю письменників-експатріантів, як це спостерігалось в Україні, а була формою вільного волевиявлення, дозволяла їм зберігати національну ідентичність. Для діаспори вважає Б. Савчук як «маргінального прошарку українського етносу властива подвійна або й навіть потрійна етнічна самосвідомість, що формується внаслідок постійного проживання в іноетнічному середовищі» [Б. Савчук 2004; 269]. Письменники української діаспори ідентифікували себе з кількома етносами, особливо, якщо перебували в таких країнах, як Канада, Бельгія чи США. З одного боку, творчість письменників діаспори дозволяє виявити ступінь збереження їхньої національної ідентичності, з іншого – рівень адаптації до іонаціонального середовища, вплив на інші етнічні групи. Згадаймо, наприклад, Патрицію Воррен, американку ірландського походження, яка обрала псевдонім Патриція Килина і видала у США три збірки віршів українською мовою: «Трагедія джмелів», «Легенди і сни», «Рожеві міста». Марія Ревакович так характеризувала її появу: «Килина за напрочуд короткий час вивчила українську мову і, не без відчутної зневаги до мейнстріму американської культури, обрала саме її як засіб свого творчого самовираження. Вона свідомо обрала статус Іншого у власній країні, ніби святкуючи свою інакшість...» [М. Ревакович : 169-170]. Твори письменниці підтверджують, що не лише митці країни поселення впливали на представників української діаспори, а й вихідці з України – на творчу еліту цих країн.

У вивченні літератури української діаспори враховуємо, що збереження національно-культурної ідентичності спостерігалось здебільшого в західній, а не східній діаспорі, проте з часом стало все більш проблематичним. Процеси асиміляції призвели до помітного кількісного зменшення літературних сил, відсутність об'єднавчих структур і пошуки роботи – до їх помітного розпорощення у світі після Другої світової війни. Українська література впродовж останніх років зазнала значних утрат: обірвалося життя Остапа Лапського з Польщі, Анни-Галі Горбач та Ігоря Качуровського з Німеччини, Миколи Щербака та Юрія Шереха-Шевельова зі США, Яра Славутича з Канади. Кожний із них був амбасадором української культури у світі, справжнім подвижником української справи.

Вивчення літератури української діаспори пов'язане зі значними труднощами, зумовленими величезним обсягом матеріалу, який необхідно засвоїти, складністю його інтерпретації, адже український письменник зазнавав впливу багатьох іншомовних авторів, писав про те, що для материкових читачів лишалося за завісою невідомості, тому інтерактивні технології навчання дозволять успішно подолати ці труднощі, сприяють самореалізації студентів.

М. Кларін розглядає інтерактивне навчання як інструмент засвоєння нового досвіду [М.Кларин 2000 : 13], Л. Гейхман – як взаємодію всіх суб'єктів навчального процесу, їхню спільну діяльність [Л. Гейхман : 145]. А. Прилепо – як спосіб пізнання, що досягається завдяки взаємодії всіх учасників навчального процесу, обміну між ними інформацією, спільному вирішенні проблем, діловому співробітництву. Інтерактивне навчання – це «співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, уміють і здійснюють» [О. Пометун 2007 : 13]. Навчальний процес при цьому має бути організований так, щоб студенти виявилися залученими до процесу пізнання, відчули себе рівноправними партнерами, прагнули знайти відповіді на ті загадки, які містить література української діаспори. Достатньо згадати, як міцно оберігали й оберігають таємниці свого походження Леонід Лиман, Емма Андіївська, Віра Боднарук, як ретельно письменники ховають своє прізвище під цілою низкою вигаданих імен. Віталій Бендер, наприклад, підписувався такими псевдонімами і криптонімами, як В. Дончак, В. Токар, Ол. Райт, Студент, Обсерватор, П. Р. Бендя. Улас Самчук виступав як В. Данильчук, В. Перебендя, Влодко Іван, Волинянка Ольга, Кай, Ф. Грак, У. С., М. П., П. Б., Б. П., В. Р., М. К., Ф. Н. та ін. І це, очевидно, не весь перелік. Причому помітного зв'язку між криптонімами і справжніми іменами виявити не завжди вдається. У дилемі – життя чи ім'я – письменники обирали перше, тому спотворювали чи редукували частину власного прізвища, брали чуже, як, наприклад, Сергій Давиденко, вигадували собі нову біографію, що не мала нічого спільного зі справжньою. Тому важко встановити, кому належить той чи інший твір, хто приховується під таким, наприклад, псевдонімом, як Полтава: Леонід чи Петро Полтава. Подібні збіги, зумовлені знаковим літературним ім'ям, ускладнювали ідентифікацію автора.

У непростій ситуації, що склалася в українському літературознавстві у сфері вивчення художньої літератури української

діаспори, завдання викладача української літератури ускладнюються, тому виникає потреба в застосуванні нових технологій навчання, залучення всіх суб'єктів навчального процесу до активної співпраці. Мета інтерактивних технологій полягає у «створенні педагогом умов навчання, за яких учень сам відкриватиме, здобуватиме й конструюватиме знання та власну компетентність у різних галузях життя» [Пометун 2007 : 7]. Наведемо приклади інтерактивних технологій, які зацікавлять студентів, сприятимуть їхньому розвитку, виробленню навичок ведення дискусії.

Найпростішою буде робота в малих групах, кожна з яких отримає подібне завдання, але виконуватиме його на різному літературному матеріалі: трилогії Уласа Самчука «Волинь», романах Івана Багряного «Тигролови», «Людина біжить над прірвою», «Сад Гетсиманський», романі Віталія Бендера «Фронтіві дороги», творах Василя Гайдарівського «Спокута», «Сенсація знічев'я». У згаданих творах студенти простежують зв'язок між героєм і «біографічним» автором (за Михайлом Бахтініним). Завдання кожної групи конкретизується і розпочинається входження студентів у суть проблеми, здійснюються пошуки її розв'язання, адже самі автори зізнавалися, що писали про себе. На основі зіставлення біографічних відомостей і долі героя повісті «Спокута» студенти, наприклад, роблять висновок про те, що ототожнення персонажа та автора значною мірою зумовлене збігом імен, зображенням подібних життєвих ситуацій: твір Василя Гайдамаки дістав таку ж назву, як і самого Гайдарівського. Йдеться про повість «Пугачівська рудня».

Несумісність української ментальності й американського способу життя переконливо показано в оповіданні «Сенсація знічев'я». Героєм цього твору знову постає Василь, який зовсім недавно прибув до США, тому гостро відчував стан свого відчуження, розриву зі звичним географічним і мовним середовищами. Ця обставина підтверджує, що його прототипом був сам автор, який не відразу освоївся на чужому континенті. Людина чутлива, сентиментальна, дещо обережна, герой відразу ж викликає подив у місцевих мешканців, бо відмовляється під'їхати з незнайомцями, розчулено шукає у траві кущ полину чи деревію, аби на повні груди вдихнути знайомі з дитинства степові пахощі. Для американців, які звикли їздити власним авто навіть на короткі відстані, герой здавався диваком, а для Василя Гайдарівського був його *alterego*.

Після виконання завдань кожна група презентує результати своєї роботи, внаслідок якої з'ясовується, що письменники писали про те, що пережили самі чи добре знали. Таким чином їм удавалося

досягти переконливості зображення. Звичайно, йдеться не про копіювання фактів своєї біографії, а їх художнє осмислення. Студенти помічають, що українські літератори знайомили світову громадськість із важливими для виживання своєї нації проблемами (репресії, голод, розкуркулення), про які радянські літератори навіть не могли згадувати.

Для такої інтерактивної технології, як «мозковий штурм» (поняття походить від англійського слова *brainstorming*), студентам буде запропоновано обговорити дилему: життя чи ім'я, яку викладач пропонує обґрунтувати чи, навпаки, спростувати на прикладах із життя літераторів діаспори. «Мозковий штурм» називають ще методом Осборна, тобто її розробника, «мозковою атакою», «фабрикою ідей», «ярмарком ідей», серією нових ідей, конференцією ідей, банком ідей, адже його суть полягає в генерації якнайбільшої кількості пропозицій для вирішення певної проблеми. Цю технологію кваліфікують ще як техніку колективного творчого мислення. Отож, маємо справу з термінологічною нечіткістю, зумовленою наявністю багатьох дублетів, що виникли на основі образної, а не точної номінації, що підтверджують зацікавлення цією технологією.

Для успішного проведення «мозкового штурму» необхідно чітко визначити умови генерування ідей та саму проблему. Для обговорення пропонуємо такі питання: Як може вижити іноземець у чужій країні та якими засобами митці діаспори рятували собі життя? Розв'язання цієї проблеми дозволить узагальнити як життєвий досвід письменників української діаспори, так і самих студентів, які згадують відомі їм приклади з життя літераторів, прагнуть зрозуміти ті труднощі, які доводилося долати творчим індивідуальностям у незвичному для себе іонаціональному оточенні.

Для створення ситуації вільного висловлювання необхідно не допускати обговорення ідей на етапі висунення, якщо навіть вони здаються недоречними, зовсім неприйнятними, адже це скоуватиме ініціативу інших студентів. Лише на наступному етапі роботи пропонуємо здійснити їх обговорення і виявляємо найкращі з висловлених пропозицій. Це можна здійснити різними шляхами, достатньо конкретизованими педагогами, тому не будемо на цьому зосереджувати увагу. Лише після завершення обговорення автори найкращих ідей обґрунтовують свою позицію, при цьому їхня творча активність обов'язково має стимулюватися. Отож, застосування мозкової атаки потребує чіткого дотримання правил проведення, лише за цієї умови можна досягти результату.

Олена Пометун так характеризує переваги, які дає застосування інтерактивних технологій: «По-перше, технологія навчання детально розглядає систему дій не тільки вчителя, викладача, але й, насамперед, того, хто навчається – учня, студента. По-друге, вона забезпечує, гарантує, при коректному застосуванні, досягнення певного результату. Дослідження свідчать, що структура технології навчання, або технологічна структура процесу навчання є системою певних операцій, технічних дій і функцій учителів і учнів, згрупованих за основними етапами процесу навчання» [О. Пометун 2007 : 31].

Учасники «мозкового штурму» відзначають, що колишні репресовані, переслідувані владою літератори, щоб уникнути репатріації, змінювали час і місце народження, свідомо знищували документи, що підтверджували їхню особу. «В одному німецькому селі південної Баварії, під Альпами, уже після війни мені довелося ще раз міняти прізвище, – згадував Василь Гайдарівський. – На нас, втікачів, почали полювати репатріаційні комісії чи місії... І я попросив люб'язну секретарку бюргермайстра, щоб вона змінила в моєму прізвищі деякі літери. Це вона, хоч і не без страху, зробила» [В. Гайдарівський 2010 : 133]. Наведені приклади з життя Василя Гайворонського, який несподівано став Гайдарівським, а також із життя засудженого до розстрілу Сергія Давиденка, який привласнив прізвище загиблого побратима – Сергія Домазара, підтверджують, що літератори заради порятунку себе чи родини мусили вдаватися до різних способів, аби тільки вижити (за образним визначенням Євгена Маланюка) в «пісках емігрантських Сахар». І не лише вижити, а й творчо себе реалізувати. Студенти для обґрунтування власних суджень використовують памфлет Івана Багряного «Чому я не хочу вертатись до ССРСР?» (інша назва – «Чому я не хочу вертатися на "родину"?») [І. Багрянний 2012]. Цей памфлет, на думку Івана Дзюби, був «відповіддю патріота України, який хотів використати становище емігранта, перебування у вільному світі для боротьби за її свободу» [І. Дзюба 2012]. Студенти, які брали участь у «мозковому штурмі», придуть до висновку, що письменники-емігранти демонстрували неабияку кмітливість у чужих країнах: змінювали прізвища, при нагоді губили свої чи використовували чужі документи, погоджувалися їхати до Австралії чи Бразилії, тобто якнайдалі від Радянського Союзу, аби лише не потрапити до рук каральних органів.

У подібному форматі може бути проведений «акваріум», тобто така інтерактивна технологія, під час застосування якої студенти виконують завдання спочатку в малих групах, а потім захищають результати своєї роботи перед іншими групами. Це дає можливість

обговорити і визначити, наскільки результативною була спільна робота кожної групи, що мала окреме завдання. Участь у малій групі, а потім в обговоренні результатів діяльності дає можливість залучити всіх студентів до роботи.

Цікавою буде дискусія в формі телевізійного ток-шоу про те, чи збережена національна ідентичність гарантує літератору творчий успіх. Слово ток-шоу походить від англійського *talkshow* в перекладі означає розмовне шоу, яке проводять, як правило, запросивши до студії співбесідників і глядачів. На початку оголошується тема дискусії. Вести ток-шоу може викладач чи добре підготовлений студент, який знає про роль кожного учасника, має заздалегідь продуману систему питань. Обговорення проблеми відбувається за традиційною схемою: *питання – відповіді*. Спочатку слово надається запрошеним учасникам.

Назвемо це ток-шоу «Говорить український письменник діаспори», відповідно подбаємо про запрошення письменників різних поколінь: як тих хто свято беріг національні традиції (Орест Барчинський, Ростислав Василенко, Клавдія Рошко), так і тих, хто усвідомлював, що новий час потребував іншого слова. Після виступів представників старшого покоління глядачі можуть поставити їм питання. Потім слово отримують представники молодшого покоління, які прагнули орієнтуватися на здобутки західноєвропейської культури. Можна запропонувати висловитися представникам Нью-Йоркської групи, яку репрезентували Юрій Тарнавський, Богдан Бойчук, Богдан Рубчак, Марко Царинник, Олег Коверко, Олег Зуєвський, Патриція Килина та інші автори. «Зверталися ми майже виключно до особистих тем, свідомо цураючись патріотичних, – відзначає Юрій Тарнавський. – Це було перше, що нас єднало. Декого з нас – Бойчука, Васильківську, Килину й мене – єднало теж зацікавлення іспаномовною поезією. Декого – Андіївську, Васильківську, Килину й мене – сюрреалізм чи, радше, ірраціоналізм» [Вал. Шевчук 1994 : 250]. Інші представники Нью-Йоркської групи, що відзначалася строкатістю свого складу і неоднозначністю самооцінок, можуть узяти участь у дискусії, щоб не погодитися, зокрема, із зарахуванням їх до цієї групи. Так, скажімо, Віра Вовк та Емма Андіївська заперечують свою причетність до неї, адже і мешкають вони не в Нью-Йорку, і віддають перевагу індивідуальній, а не колективній творчості.

Марія Ревакович як поетеса і дослідниця творчості Нью-Йоркської групи могла б, наприклад, багато розповісти про літературне середовище, задуми цих авторів, стосунки в колі письменників, видання творів Богдана Бойчука, Юрія Тарнавського,

Богдана Рубчака. Для підготовки цього виступу радимо скористатися доступною материковому читачу літературою про Нью-Йоркську групу: «Personanongrata: Нариси про Нью-Йоркську групу, модернізм та ідентичність» Марії Ревакович [М. Ревакович 2012], антологія «Півстоліття напівтиші», довідкове видання. «Українська діаспора: Літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості» та інші джерела.

Для переконливості ток-шоу можна використати фрагменти розмови Людмили Таран з Еммою Андіївською:

«Людмила Таран: Які образи України закарбувалися з дитинства? Що вас „українізувало”? Чи відчуваєте на чужині те, що називається родова пам'ять?»

Емма Андіївська: Що мене українізувало? Зневага до всього українського. Отож я поклала собі, що буду україною, навіть якщо існуватиму одна-єдина на всю планету. Щось на подобу обітничі Ганнібала. Воювати проти всього світу? Будь ласка. Що на це інші скажуть? Нехай собі кажуть, що їм заманеться, – я знаю, що хочу. – Так це ходити крізь стіни? – Я й ходжу все життя крізь стіни – улюблене моє заняття. Я вірю в силу духу. Перед «бацією» духу нема перепон. І тільки вона обертає граніт на розквітлий сад. Україна нічого не має? – Для мене найкраща спонука починати з нуля. Менше оглядатися на інших – чи нянька-людожерка дозволить, – робити своє» [Е. Андіївська 2011 : 9].

Дискусія на ток-шоу дозволить виявити неоднозначність оцінок завдяки спільним зусиллям усієї групи студентів у процесі їхньої активної діяльності, спрямованої на пошуки необхідних доказів. Для цього слід запропонувати студентам підготувати виступи від імені письменників і розповісти про перипетії їхнього творчого становлення, невдачі з публікацією творів, реакцію читачів (точніше, її відсутність). Це допоможе ввійти в атмосферу літературного життя діаспори, зрозуміти, скільки труднощів довелося подолати початківцям, щоб знайти шлях до читача, видавця, зрештою, кошти на видання своїх творів. Інша частина студентів імітуватиме виступи тих емігрантів, які не могли виборватися з проблем, бо не знали мови, не могли знайти роботу тощо, тому ставали інертними до всього, що не давало можливості прожитку. Можна використати фрагменти оповідань Василя Гайдарівського про долю емігрантів, перші кроки їхнього перебування на чужині: «Сенсація знічев'я», «Двоє друзів і містер Піт». Самостійно чи за порадою викладача віднайдені біографічні подробиці авторів дозволять зрозуміти непросте буття емігранта, який мусив братися за найнепрестижнішу, можливо, навіть огидну для

нього роботу, аби вижити. Скориставшись спогадами Любові Дражевської [Л. Дражевська 1991], книгами Ігоря Качуровського [І. Качуровський 2008], Юрія Шереха [Ю. Шевельов 2008], Григорія Костюка [Г. Костюк 2003] та іншими джерелами, студенти згадують чимало цікавих випадків із життя авторів, які не могли пристосуватися до інших умов життя і передчасно сходили з літературної арени. Йдеться про вже згадуваного Василя Гайдарівського, Петра Карпенка-Криницю, Михайла Ситника – всіх тих, для кого чужина стала згубною.

У процесі обговорення студенти вчаться прислухатися до думки інших, прагнуть навести найбільш переконливі докази на захист своєї позиції, шукають контраргументи, щоб спростувати тезу інших учасників ток-шоу. Невимушена атмосфера, прагнення дошукатися відповіді надають цій формі роботи значної результативності, викликають бажання дізнатися більше, вжитися в образ, від імені якого доводиться висловлюватися. Викладач повинен спрогнозувати перебіг ток-шоу, визначити зміст необхідного для актуалізації матеріалу, продумати те, яким чином буде доповнюватися відсутня інформація, необхідна для вирішення поставленої проблеми. Ток-шоу активізує сприйняття слухачів завдяки висловлюванню різних поглядів, постановці гострих питань, пошуку відповіді на них.

Робота в малих групах створює сприятливі умови для взаємобміну думками, колективного розв'язання завдань. Дискусійна технологія навчає студентів обґрунтовувати власні думки, знаходити докази для тверджень, сприяє поглибленню знань із теми, формує навички ведення дискусії. Здобуті таким чином знання стають стимулом для їх поповнення, отож, у такий спосіб студент постає відкривачем, здобувачем нових знань.

Інтерактивні технології тісно зв'язані з інформаційними, дистанційним навчанням, використанням Інтернет-ресурсів, однак не зводяться до них. Звичайно, сьогодні можливості для пошуку інформації розширилися, проте самі пошуки ще не означають застосування інтерактивних технологій. Інтерактивне навчання, як наголошують педагоги, діалогове і призводить до перебудови всього навчального процесу, зміни функцій викладача та студента, який сам навчається і навчає інших. Викладач, відповідно, організовує процес взаємонавчання так, щоб у студентів з'явилися додаткові стимули до пошукової роботи, можливість усе частіше застосовувати набуті знання на практиці, а це сприятиме формуванню в них професійних умінь і навичок.

Інтерактивні технології привчають студентів:

- самостійно здобувати знання;
- обґрунтовувати власну думку, дискутувати;
- творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу, роблять це засвоєння доступнішим;
- поважати альтернативну позицію, знаходити в ній стимул для пошуку нових аргументів.

Ці технології формують уміння (дуже важливе для вчителя) переконувати інших, навички ведення дискусії, прагнення до діалогу як засобу уникнення конфлікту.

Література

1. Андіївська 2011: «Провидіння не любить ледачих...»: Розмова Людмили Таран із Еммою Андіївською // Емма Андіївська: Проблеми інтерпретації. Збірник наукових статей. – Донецьк: Норд-Прес, 2011. – 160 с.
2. Багрянний 2012: Багрянний І. На новий шлях. Чому я не хочу вертатися до СРСР? [Текст] / Іван Багрянний. – К.: «Українська прес-група», 2012. – 112 с. – (Бібліотека газети «День»; серія «Бронейна публіцистика»).
3. Гайдарівський В. 2010: Гайдарівський В. Дещо про себе і свою творчість / Василь Гайдарівський // Письменники української діаспори: донбаський вимір / упоряд. В.А.Просалова. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2010. – С. 128-133.
4. Гейхман 2002: Гейхман Л.К. Интерактивное обучение общению. Подход и модель [Текст] / Л.К. Гейхман. – Пермь: Изд-во Пермского госуд. ун-та, 2002. – 260 с.
5. Дзюба 1992: Дзюба І. Публіцистика Івана Багряного [Текст] / Іван Дзюба // Сучасність. – 1992. – № 4. – С. 64-70.
6. Дражевська 1991: Дражевська Л. Перші кроки „недостріляних” українців у повоєнній Америці (Очима свідка) [Текст] / Любов Дражевська // Слово і час. – 1991. – Ч. 10. – С. 28-34.
7. Качуровський 2008: Качуровський І. Покоління Другої світової війни в літературі української діаспори [Текст] / Ігор Качуровський // Променисті силуетки: Лекції, доповіді, статті, есеї, розвідки. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – С. 514-531.
8. Кларин 2000: Кларин М. В. Интерактивное обучение – инструмент освоения нового опыта [Текст] / М.В. Кларин // Педагогика. – 2000. – № 7. – С. 12-18.

9. Костюк 2003: Костюк Г. Зустрічі і прощання [Текст] / Григорій Костюк / Відп. ред. та упор. О.В.Мишанич. – К.: Наук. думка, 2003. – 589 с.
10. Пометун 2007: Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання [Текст] / Олена Пометун. – К., 2007. – 144 с.
11. Ревакович 2000: Ревакович М. Еротика в поезії Нью-Йоркської групи: декілька семіотичних і рецептивних міркувань [Текст] / Марія Ревакович // Слово і час. – 2000. – № 2. – С. 28-33.
12. Ревакович 2005: Ревакович М. Кризь іншу призму (Про феномен і поезію Нью-Йоркської групи) [Текст] / Марія Ревакович // Півстоліття напівтиші: Антологія поезії Нью-Йоркської групи / упоряд М. Ревакович. – К.: Факт, 2005. – С. 17-40.
13. Ревакович 2012: Ревакович М. Мова як іншість: українська поезія Патриції Нел Ворен (Килини) [Текст] / Марія Ревакович // Personanongrata: Нариси про Нью-Йоркську групу, модернізм та ідентичність. – К.: вид-во «Часопис „Критика”», 2012. – С. 179-186.
14. Ревакович М. Самовигнання і гомосексуальність: конструйовані цінності іншості Патриції (Килини) Ворен / Марія Ревакович // Personanongrata: Нариси про Нью-Йоркську групу, модернізм та ідентичність. – К.: вид-во «Часопис „Критика”», 2012. – С. 167-177.
15. Савчук 2004: Савчук Б. Українська етнологія [Текст] / Б. Савчук. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2004. – 562 с.
16. Шевельов 2008: Шевельов Ю. Вибрані праці: У 2 кн. [Текст] / Юрій Шевельов. – Кн. II. Літературознавство / Упоряд. І. Дзюба. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2008. – 1151 с.
17. Шевчук 1994: Шевчук Вал. У пошуках землі обітваної: Про Юрія Тарнавського, поета з Нью-Йоркської групи [Текст] / Валерій Шевчук // Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст. / Упоряд. В.Яременко, Є.Федоренко. – Кн. 3. – К.: Рось, 1994. – С. 245-254.
18. Українська діаспора: Літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / Упоряд. В. А. Просалової. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2012. – 516 с.

Просалова Вера Андреевна

Интерактивные технологии в практике преподавания литературы украинской диаспоры в высшей школе

В статье обоснована необходимость использования интерактивных технологий в практике преподавания литературы украинской диаспоры в высшей школе, предложено использование таких технологий, как работа в малых группах, «мозговая атака», «аквариум», ток-шоу и других. Акцентировано результативность использования этих форм работы для формирования в студентов-филологов профессиональных умений.

Ключевые слова: интерактивная технология, литература диаспоры, «мозговая атака», ток-шоу.

ProsaloVA Vira

Interactive technologies in teaching practice of the Ukrainian diaspora's literature in higher school

The article demonstrates the necessity of using interactive technologies in teaching the literature of the Ukrainian diaspora in higher school; it also offers the use of technologies such as small group work, brainstorming, “acquarium”, talk shows and others. The attention is given to the efficiency of using these forms of work in order to form professional skills of students, majoring in the field of philology.

Keywords: interactive technology, literature of diaspora, brainstorming, talk shows.